

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zal., na paŭhoda — 2 zal., na 3 miesiacy—1zal. Zahranicu ŭdwoja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

10-лецьцэ Кангрэсу Нацыянальных Меншасцяў

Праз усё мінулае XIX стагодзьдзе, асабліва-ж пад канец яго, штотраз больш зазначаліся справы нацыянальных розных народаў. Яшчэ прад вайной дайшоўшы было да таго, што ўжо шмат у чым нават у міжнародным праве кіраваліся палітыкі нацыянальнасьцяй, а ўжо па вайне справа нацыянальнасьці ў міжнародных адносінах узмаглася яшчэ больш. Такі напрыклад Вільсон, які ў 1919 г. ў Вэрсаль мірыў народы, прагаласіў права самаазначэньня народаў. Вось-жа гэтае права тымі народамі, што тады заселі за супольны стол мірыцца, было прынята, як падстава, на якой мела наступіць замірэньне і на якой мела адбыцца перабудова дзяржаваў Эўропы і разгранічэньне іх. І сапраўды, тады ў Вэрсаль з гэтым прыродным правам нацыянальнасьці шмат у чым лічыліся і шмат што з гэтага права ўвялі ў жыцьцё.

Між іншым вынікам права нацыянальнасьці было тады ў тым-жа Вэрсаль права абароны нацыянальных меншасцяў. Справа ў тым, што хоць пасляваенны мірны дагавор у Вэрсаль і апіраўся на права нацыянальнасьці, то ўсёж-дыкі, як ведама, многія народы ня былі дапушчаны да таго, каб збудаваць сваю дзяржаву на падставах сваёй нацыянальнасьці і былі падзелены між суседнімі сільнейшымі народамі. Вось-жа гэтае права нацыянальнасьці выразілася так-жа ў тым, што ў Вэрсаль быў прыняты адумасловы міжнародны закон, які дамагаецца ад дзяржаўных народаў, што ў сваёй дзяржаве маюць народы недзяржаўныя, абарону іх нацыянальных правоў.

Практыка аднак паказала, што права сваім парадкам, а жыцьцё сваім Як, асабліва некаторыя дзяржавы, пазваляюць бараніць правы нацыянальных і тварыць уласную нацыянальную культуру тым народам, якія апынуліся пад іх апекай, усе мы дужа добра ведаем. Вось-жа ў пакрыўджаных народаў паўсталі думка самым брацца за абарону сваіх нацыянальных і культурных правоў. Такім чынам паўсталі Кангрэсы Нацыянальных Меншасцяў. А гэтых меншасцяў аказалася дужа многа, бо ў 14 дзяржавах Эўропы, не рахуючы Расеі, існуе аж 40 мільёнаў людзей, што належаць да розных паднявольных нацыяў. У ваднэй толькі Польшчы нацыянальных меншасцяў знаходзіцца мільёнаў дзесяць.

Вось-жа на працягу дзесяці гадоў, праўда, не ад усіх 40 мільёнаў, але ад многіх нацыянальных меншасцяў, дэлегаты зьяжджаліся пераважна ў Швайцарыі, і радзілі аб сваіх правах. Адбыўся такі кангрэс і сёлета, які папарадку дзесяты, а знача юбілейны.

Цэлы рад гадоў да гэтай міжнароднай арганізацыі належылі, і належаць сямьня, так-жа беларусы і пасылалі час ад часу на міжнародныя кангрэсы сваіх дэлегатаў. Карысьць з гэтага там нашага ўчасьця для беларусаў значная. Жывая стычнасьць з многімі і многімі, так як і мы пакрыўджанымі, народамі, супольныя нарады аб абароне сваіх правоў, а так-жа цэлы рад артыкулаў у нямецкіх палітычных і навуковых публікацыях аб Беларусі, беларусах і іх сучасным палажэньні — ўсё гэта сапраўды мае сваё вялікае значэньне і за гэта ўсё Беларускаму Нацыянальнаму Камітэту ў Вільні, які навязаў з гэнымі кангрэсамі лучнасьць і знаёміў сьвет з беларускай справай, слухна належыцца падзяка. Нешта падобнае аб сабе могуць, пэўне, сказаць і іншыя недзяржаўныя народы.

Але ўсё на сьвеце, што чалавек творыць і арганізуе, патрабуе перагляду і абнаўленьня. Тое-ж самае і з Кангрэсамі Нацыянальных Меншасцяў. Уся іх праца фактычна дагэтуль зводзілася выключна да таго, каб паталкаваць цалком тэарэтычна аб правах нацыянальных меншасцяў, узаемна пазнаёміцца, напісаць аб гэтым у загранічныя газэты і разьехацца. Праўда, гэтага можа і даволі для тых народаў недзяржаўных, якія дзяржаўнымі і быць ня думаюць, як напрыклад маскалі ў Польшчы, якіх крыху ёсьць і ў нашым краі, або жыды, але замала гэтага ўсяго для народаў, якія на сваёй тэрыторыі зьяўляюцца ня меншасцяй, а большасцяй і якіх найвышэйшым ідэалам ёсьць іх уласная незалежная дзяржава, як напр. мы беларусы, украінцы, літоўцы і іншыя народы. Аб канкрэтных-жа крыўдах паднявольных народаў у якой дзяржаве і аб іх найвялікшых ідэалах гаварыць на гэтых Кангрэсах звычайна не дапускалася, каб, бачыце, не дражніць зацікаўленай дзяржавы.

Насьпеў, знача, вялікі час Кангрэсам Нацыянальных Меншасцяў абнавіцца, пераарганізавацца. Для гэтага, на нашу думку, прадусім сэкратарыят

Ня трэба, каб нас любілі, трэба, каб з намі лічыліся

(З цыкло артыкулаў, якіх у нас ня пішуць).

Ці Вы, чытачы, заўважылі такае зьявішча: прыходзе Беларусда законца нейкага ўрадоўца XI столня, ну, скажам падатак плаціць або на пошту купіць значок. А Беларус гэта сьведомы, а як-жа. Сярод сваіх дык ён і адважны і вымоўны. Крытыкуе ўсё і ўсіх. Сярод сваіх для яго няма ніякага аўтарытэту, бо ён сам „аўтарытэт“. Ходзіць ён грудзі выпучыўшы наперад і паглядае зорам арліным. Здаецца вось нейкі вялікан, волат. Але як толькі гэты „арол“ пераступіць нейкі чужы яму парог, дык і пазнаць яго трудна. Шапку сьпяшае зьняць яшчэ на парозе, раней чымсядзьеверы зачыне, быццам на гэтай шапцы ён прынёс мароз у хату. Хвігура яго робіцца нейкай прыгорбленай, зьбянтэжанай, а з міны выглядзе, быццам хацеў сказаць „выбачайце, што я тут асьмеліўся зьявіцца; даруйце, што я нарадзіўся наагул. Гэта-ж не па маеі віне“. Просьбу такі тып пачынае ад слоў „прошэн Пана“—ў мове пэўнеж „далікатнай“, каб нікога не пагнавіць, галаском ціхім і лагодным, ледзь ня дрыжачым. Міну ён мае, як быццам ня быў пэўны: прадасьць яму чыноўнік значок, ці не прадасьць.

Сумна глядзець на такі абразок. Дзівам дзівуешся, дзе гэта ў нашага „героя“ падзелася тая пэўнасьць сябе, звон у голасе і родны язык. Зьнікае адразу ўсё і перад тваім вокам, як шыла з мяшка, вылазіць стопрацэнтны нявольнік, які забывае, ці нос патрэбны для табакеркі, ці табакерка для наса.

Пайдзіце на клябанію, у гміну, у школу, на пастарунак паліцыі, словам усюды, дзе трэба стыкацца з чужым элемэнтам і заўважыце адразу гэтых лішне пакорных кліентаў, кліентаў, што можна сказаць самі сябе баяцца, а найбольш таго, каб ня ўгнавіць, барані Божа, людзей, што пастаўлены служыць грамадзянству.

Цяпер увойдзем у палажэньне гэтых паноў, што сядзяць за ваконцам. Людзі яны, як усе. Калі бачаць перад сабой чалавека, што ў ніскім паклоне забыўся сваёй роднай мовы, ды заўважаць пакорную хвігуру, разумеюць адразу, што кліент прышоў не з дамаганьнем, а з пакорнай нявольніцкай просьбай; адчуець адразу, часта нясьведама, што кліент баіцца і часта так-жа нясьведама чыноўнік

патракуе яго так, як на гэта за-слугоўвае: бяз крыхі пашаны, а а няраз і з адкрытай пагардай. Як бо не пагарджаць чалавекам, каторы адкрыта прызнаецца да меншавартасьці, а гэтым самым памяншае і вартасць той нацыі, да якой належыць? У такіх выпадках ня прыходзіцца дзівіцца, што ўрадоўцы дэморалізуюцца і набіраюць маніі вялікасьці.

Нядаўна ў адной урадавай ўстанове ў Вільні быў такі выпадак. З за ваконца далятае да вушэй кліента голас поўны важнасьці: „ня маю рэшты, каханы Пана“. А кліент як загрыміць: „я вам ніякі каханы пані! Я прызваіты чалавек і не пазволю вам на такую падуфаласьць!“ Публіка ў сьмех. Урадавец з перапуду зьнік з-за ваконца. Магчыма, што радзіўся ў начальства свайго, што яму рабіць. Калі вярнуўся, меў міну вінаватую, перапрасіў кліента і ці ведаець, чым ён тлумачыўся? Тым, што тут на „крэсах“, асабліва на вёсцы, ён затраціў добрыя манеры і ніхто з публікі ад яго не вымагаў, каб з кліентамі абходзіцца вельміва. Здарэньне гэта праўдзівае і для нас Беларусаў вельмі павучальнае.

Адна з украінскіх газэт кінула нядаўна такі кліч: „Няволья прыносіць з сабой адну вялікую небяспеку: пачуцьцё меншавартасці. Дзе-ля гэтага ў няволі трэба трымацца больш горда, як на волі.“ Трудна з гэтым не згадзіцца перадусім нам, Беларусам.

Для нас Беларусаў, асабліва для шырокіх масаў вясковых, нашы праціўнікі ўсёго шкадуюць, школьніцтва ў роднай мове, роднай мовы у касцёле, у царкве, пасадаў, але не шкадуюць аднаго: гэта коханы, почцівы людэк “Надыходзяць паволі часы, што вымагаюць, каб гэта „каханьне“ перамянілася ў пашану да людзей, якія сваім мазалём сьвет кормяць. Трэба толькі, каб нашы перадавыя людзі давалі добры прыклад, бяз грубіанства, але годна, каб умелі чуцца гаспадарамі ў сваёй хаце.

Ня трэба, каб нас любілі, — трэба, каб з намі лічыліся.

(с)

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу Вытсвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Кангрэсаў, якіх выканаўчы орган, павінен падшукаць у якой нейтральнай дзяржаве, хоць-бы і ў тэй жа самай Швайцарыі, сталае места, залажыць там сваю сталую сялібу, арганізаваць усе бяз ніякага вынятку недзяржаўныя народы і нацыянальныя меншасці, залажыць з прадстаўнікоў іх сталы сэкратарыят, як іх выканаўчы орган, заснаваць у некалькіх галаўнейшых эўропэйскіх мовах сталую часопісь і празь знаёміць сьвет з фактычным палажэньнем кожнага пакрыўджанага народу. Уз-

ноў-жа самыя Кангрэсы так-жа-сама павінны звярчаць увагу як найменш на тэорыю аб «нацыянальных меншасцях», але прадусім на іх фактычныя палажэньне, на іх фактычныя крыўды і думаць аб тых спосабах, якія выдуць да палепшаньня лёсу гэтых народаў.

Дык думаем, што ў гэтым іменна кірунку павінна пайсьці абнаўленьне Кангрэсаў Нацыянальных Меншасцяў, чаго ім ад душы жадаем у дзесятыя юбілейныя ўгодкі іх існаваньня.

Jubilej Prezydenta Litwy Antona Smetony.

Sioleta niadaŭna przypadała 60-lecie naradzinia Prezydenta Litwy Antona Smetony. Dzień hety litowski naród uważał za swajo narodnaje światło i światkawaŭ jaho niezwyčajna ŭračysta. Światkawaŭnie heta ŭ Koŭnie adbywałasja 8, 9 i 10 hetaha miesiaca. Učasie ŭ hetym światkawaŭni prymała dasłoŭna ŭsia Litwa. Byli przedstawicieli ad roznych litowskich arhanizacyj z prawincyi, ab liku jakich można sudić z toho, što sciahoŭ na paradzie było da dzwioch tysiać. Siorod roznych sposobu światkawaŭnia byli, tak-żo paświačany dastojnamu Jubilantu, pramowy praz radyjo ŭ roznych mowach. Litowskija hazety padajuć, što hetkaja pramowa ad tamtejszych bielarusu była pabielarusk. Ad wilenskich litowcaŭ witaŭ Prezydenta hram. K. Stašys, Staršynia Tymčasowaha Lit. K-tu ŭ Wilni, jaki dziela hetaha adumysłu wyjażdżaŭ u Koŭnu.

Radziŭsia Ant. Smetona 1874 h. u siacie Użulenie, Wilkamirskaha paw., u ciapiersniaj Niez. Litwie. Wučyŭsia śpiarsa ŭ Wilkimy, Libawie, Pałonzie, Mitawie. Tady jakraz przypadał pачатка litowskaha nacyjanalnaha adradžeŭnia, da jakoha małady Smetona prychinuŭsia ŭsiej dušoj. Užo tady należyŭ jon da tajnych litowskich wučniowskich hurtkoŭ. U Mitawie ŭ himnazii arhanizawaŭ wučniaŭ prociŭ rasiejskaj mowy ŭ nawučaŭni relihii. Za heta Smetona musiaŭ raźwitacca z himnazijaj, z jakoj tady razam z im wydalił 150 himnazystych. Pašla heta Smetona apynuŭsia ŭ Pieciarburzie, dzie i skončyŭ himnaziju, a pa himnazii — uniwersytet, na praŭnym addziele. Ale i z hetym było nie tak prosta. U 1899 h. za rewalucyjna-

wyzwolniju pracu siorod studentaŭ padčas nawuki i siorod slalan padčas wakacyj Smetona byŭ aryštawany i pasadżany ŭ westroh. Wyšaŭszy z westrohu, pradaŭżaŭ swaje praŭnyja nawuki ŭ uniwersytecie, dalejprawodziŭ litowskiju adradżenska-wyzwolniju pracu. Za heta byŭ uznoŭ aryštawany i asudżany na krepasć, a z uniwersytetu wyhnany. Urešcie ŭznoŭ zwolniŭsia z hetych put, pastupiŭ uznoŭ u uniwersytet i skončyŭ u im nawuki ŭ 1902 h. Tady nastała asieŭ u Wilni. Służyŭ tut u Wilenskim Złamielnym Banku i pracawaŭ na litowskaj adradżenskaj niwie ŭ kierunku kulturalnym, hramadzkim, polityčnym. Tut zasnaŭaŭ i wydawaŭ praz doŭhija hady narodnuju litowskiju hazetu „Viltis“ (Nadzieja). Byŭ dušoj uslaho tačasnaŭ litowskaha narodnaha ruchu ŭ Wilni, jakoj nie pakinuŭ i padčas niemieckaj akupacyi, dalej tut prawodziŭ litowskiju narodnuju rabotu. Heta dziakujuć pradisim zachadam Smetony adbyłasja ŭ Wilni ahułna litowskaja konferencyja, z jakoj paŭstała na čale z im samym dziaŭžaŭnaja „Taryba“ (Rada), što 16.II.1918 h. Litwu abwieściła niezależnaja dziaŭżawaj. Kali-ż Litwa ŭwaskrešla — Smetona byŭ jaje pieršym Prezydentam. Niekalki-ż hadoŭ tamu zanaŭ heta stanowišča jznoŭ, z jakoha pamysna kiruje Niez. Litwoj aź da siańniešniaha dnia. Siaŭnia zasłuhi i pawaha Smetony da toho ŭrašli ŭ litowskim narodzie, što narod hety ličyć jaho nia tolki Prezydentam, ale i adzinym nacyjanalnym pawadyrom swaim. Słowam, slalanski syn — na čale swajho narodu, jaki ŭ wializarnaj bolšaści tak-żo slalanski.

P. Wojnič.

Biezp. Blok Supr. z Uradam razwalwajecca i tworycca nowaja partyja.

Ad 1928 hodu polityčnym życiem u Polšcy kiruje hurt ludzi, što abjadnalsia pad firmaj Biespartyjnaha Bloku Supracuŭnictwa z Uradam. U hety Blok uwachodził tak-żo abšarniki i kapitalisty, jakija pa partyjnemu nazywajucca konserwatystami. Hetyja konserwatysty pašli na supracuŭnictwa z h. zw. paślamajskimi ŭradami ad pamiatnych haścinaŭ marš. Piłsudskaha ŭ Niaswiży, dzie Piłsudskaha haścili abšarniki, kniazi i ślachta.

Ciapiersnia, pašla zabojstwa młn. Pierackaha, kali paklikali na ministra ŭnutranych spraŭ Kościłkoŭskaha i na ministra ziemiarnobstwa i złamielnaj reformy Paniatkoŭskaha — b. radykalnych „wyzwalencaŭ”, — pačalisia zmianiacca nastroi i ŭ uradawaj partyi B.B. Partyja B.B. raptowna „zradzalniesia” i pakrucilasja twaram da slalanstwa i robotnictwa, adwaracwajuccia ad konserwatystaŭ. U partyjnaj bebekaŭskaj presie pačali pajaŭlacca artykuły prychilniejšyje da slalanstwa i robotnictwa; pačali tam pišać ab sprawach robotnickich i ab potrebach slalanstwa; pačali pajaŭlacca hazetnyja staćci ab polskoj kolonizacyi na „Kresach” — bielaruska-litowskimi ŭkraiŭskimi ziemiach; pačalasja presawaja kampanija suproć abrałabnia „dobrych” intaresaŭ wialikimi polskimi panami ŭ Żyrardoŭskich fabrycznych sprawach i ŭrešcie niekalki panow konserwataŭ za Żyrardoŭskija „pradzielniki” abwinawačana ŭ niasumlennaści. Praŭda, nie blespadstaŭnyja hetyja abwinawačanni, bo i sudowyja ŭłady ŭ hetaj sprawie znajšli prastup-

ki panow — konserwataŭ, i hetyja pašli pačali wystupać z partyi B.B. Miż inšymi zapadożrany ŭ Żyrardoŭskich „pradzielnikach” i hraf Patocki, jaki pa zahadu sudił śledčaha aryštawany i pasadżany ŭ turmu. Słowam, B.B. razwalwajecca.

B.B. raščaplajecca na dzwie hałounyje čaści, z jakich pašla haścinaŭ marš. Piłsudskaha ŭ Nieswieży źlapilasja.

Ciapiersnia, ad loskatu dy tresku razwalwajuccasja B.B., pračychajucca plan adnalitaj „partyi pracy”. Hałounymi arhanizatorami hetaj partyi, jak padajuć hazety, źjaŭlajucca: Kościłkoŭski i Bartel. Partyja maje być radykalnaj biez učasćia ŭ joj konserwatynaj hrupy.

Nie ad rečy pry hetym padać i wusnyja čutki, što chodziać miż zacikaułenymi hetymi padzielnymi, a pradstaŭlajucca jany hetak: henaja nowaja partyja, što maje paustać z abłomkaŭ B.B., maje tak-żo supracuŭniczać z uradam. U pieršuju čarhu maje namier pawiaści akcyju polskoj kolonizacyi na bielaruska-litowskimi ŭkraiŭskimi ziemiach, nasadźwaniem polskich kolonistaŭ na abšarach ciapiersnich dwaroŭ hetych ziemiaŭ.

Cikawa, ci pany abšarniki za hetkija namiareŭni wystupać apazycyjna da hetaj „partyi pracy” i suproć polskoj kolonizacyi etnagrafična niepolskich ziemiach, ci i dalej buduć wiaści prapahandu ab potrebie polskoj kolonizacyi na Palešsi, jak heta robić u našym Kraju abšarnickaje wilenskaje „Słowo”.

Sesija Lihi Narodaŭ.

Dnia 7 h. m. ŭ Żenewie pačalisia narady pradstaŭnikoŭ roznych dziaŭżaŭ, jakija źjechalisie tudy, kab aformić i miżnarodna ŭlehalizawać swaje sajuzy, pakty i takža plany miżnarodnaj polityki. Na paradku dnia hetaj sesii wielmi mnoha aficyjalnych spraŭ, jakimi amalnichto nia cikawiecca i jakija źjaŭlajucca prosta našmieškej z ludzkoj ciarpliwaści, przykładam „supracuŭnictwa presy ŭ sprawie miŭ”, „dahawor supracuŭnictwa na karyść miŭ” i h. p. Dziela hetaha ad hetaj aficyjalnaj akcyi Lihi wieje strašenaj nudoj; nichto ŭžo nia cikawiecca, jakija dziaŭżawy ŭwachodził u Radu Lihi, jakija adtuł wychodził i jakija ŭstupajucca u Lihu, a jakija wystupili i nie waročajucca.

Woś-żo ŭ minułym hodzie wystupila z hetaj Lihi Japonija i Niamieččyna. Sioleta, na hwałt, starajucca ŭstupić u Lihu SSRR, jakuju bałšawickija hazety dasiul abzywali „tu-palobaj hawaryniaŭ”, „kapitalistyčnaburżuaznaj tałkalniaŭ”, „hniazdom reakcyi” i h. d. Niekatoryja eŭropejskija i amerykanskija dziaŭżawy nia choćuc Sawietaŭ pryniać u Lihu, ale wielmi mocna tudy ciahnie bałšawickuju Rasieju burżuaznaja Francyja, jakuju bałšawickija hazety dasiul nazywali „hniazdom kontrewalucyi”. Słowam, burżuaznaja Eŭropa pabratalasja z kamunistyčnaj Rasiejaj, kab utrymać Werselski łed, jaki panawoliŭ trymeje mnohija narody.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

„Новы Шлях.” Гэтымі днямі выйшаў з друку № 6 (8) гэтай часопісі з датай 10 верасня 1934 г. Гэта орган Беларускай Нацыянальна-Соцыялістычнай партыі і мае характар народна-незалежнай.

„Самапомач” № 9 за верасень 1934 г. — беларуская коопэратыўна-Гаспадарчая часопісь гэтымі днямі выйшла з друку. Зьмест вельмі цікавы, асабліва артыкул „Што рабіць?”

Першая школа лётнікаў у Сав. Беларусі. Газеты падаюць, што ў Менску адкрываюць баляшавікі

беларускую школу лётнікаў. Да скуль у Сав. Беларусі гэтай школы ня было, хоць Беларусь і ўважаецца незалежнай рэспублікай ў федэрацыі з Расеяй.

KATALOGO bielaruskich knižak na žadaŭnie wysylajucca DARMA.

Adresawać: Bielaruskaja Kniharnia „PAHONIA” Wilnia, Zawalnaja 1-1.

Wincuk Adważny.

Chłapiec.

P O W I E Ś Ć.

IX. U susleda.

— Nu, a tabak nia wywodzicca? — pytaŭ arhanisty.

— Ja toż, brat ty moj, haławu na karku maju, a nie kapustu, — hawaryŭ Marcuk: — bačyś, razhawaryŭsia ja z synam raz na żywicio, ale tak, što ŭžo chwacić aź da śmierci. Jak hawaryć, dyk hawaryć! Što-ż, ja — dzicia małoje, a jon ŭžo moj bačka?

— Nu, nu? jak-żo tak udałosia? — pytaŭ z cikawaścij Charaśucha.

— A woś pasłuchaj: ty wiedajeś sam i bačyŭ, jakija ŭ nas z synam byli adnosiny. Ab daŭniejšych ja ŭžo table raskazywaŭ. Zdaŭna ja prybraŭsia razhawarycca z swaim Michasiom, a ciapiersnia, tak skazać, tak ŭžo skula naśpiela, što musia prarwacca. Prychodźci jon heta anahdej da mianie i pytaje: „Co tatu jest?” — „A woś lažu jaśče, — kažu jamu, — table na pakutu, i musieć pamirać prydziecca: tady raźwiažu table ruki. Moj ty — kažu — synok!”

— Jakto, — kaža jon mnie, — co, ojciec, wymyślasz?

— A peŭna-ż, — kažu ja, — heta-ż jasna, jak Boży dzień. Kab ja — kažu — byŭ bačkam jakoha pastucha, dyk i toj mianie lepš žaleŭ-by, jak ty, choć ty i ksiondz i probaršč. Ech, brat ty moj, panie Charaśucha, kali ŭskipicca tut moj Michalečka, kali stanie wykrykiwać, machać rukami, wypaminać, što jon mnie nie raŭnia, što jon — znakom tym, duchoŭnaja asoba i toje, i heta i ŭsio-ŭsialakaje... Ale ja toż nie rapuściŭsia: lažu i čuju, što mianie raźbiraie, jak-by wypłuśy dzwie čarki adrazu i to jaśče z mocnym piercam.

Adnak-żo ja tymčasam strymaŭsia, bo da hetaj rasprawy byŭ z dawion-daŭna pryhatawany i abdumaŭszy, jak to kažuć, usio — ad „a” da „zet.” Dyk i pačau ja jamu tut zaliwać sała za skuru — hetak woś mocna, što aź pad samaje žebro.

— A ty, — kažu — čaho tut raskryčaŭsia? — kažu — ŭ chworaha bački, što staić nad mahilaj. — Kažu — duraŭ ty!

— Ja — ksiondz! Jak ty, — kaža — stary, śmiejeś tak?

— Mnie, — kažu jamu, — jaśče bolšy styd, što ty ksiondz i taki duraŭ, jakoha jaśče świet nia bačyŭ, dy jaśče moj syn.

— Ja, — kaža, — duchoŭnaja asoba.

— A ja twój bačka! Što mnie, — kažu jamu, — z twajho tytułu i twajho duchoŭnictwa, kali twaje pastupki nia duchoŭnyja. A ty, — kažu, — nia pomniš Bożaha przykażania: „Šanuj bačku swajho i matku swaju!” Ty — ksiondz, ale ty chiba nikoli pacieraŭ nie haworyš. Dy i sam ty niadaŭna tałkawaŭ ludziam ab hetym z ambonii, — ja tahdy byŭ jaśče zdarowy i ŭsio dobra ŭklemiŭ, — ty-ż sam tahdy kazaŭ, što aź da śmierci treba šanawać bačku i matku. Ja tahdy leđ strymaŭsia i čuć nia kryknuŭ na cely kaścioł: „Čamu-ż ty sam staroha bački nie šanujeś?” Dyk ty, — kažu, — pierawiarnuŭ saŭsim Boży Zakon, — ty ŭžo musieć kažać u pacieraach: „Šanuj haspadyniu swaju, ale nia bačku!”

Wiedajeś, panie Charaśucha, jak staŭ ja jamu wypiakać usio da drobnej makulinki, dyk sieŭ jon tut na zedal, ucisnuŭ haławu ŭ ruki i maŭčyć, jak ściana. Žbialeŭ, jak pałatno. Pośle kaža: „Ci ja — kaža — bački nie šanuju? Dziakuj Bohu, nakormleny, adziety, przytuleny i tabak woś majeś. Daj, Boža, kożnamu takuju staraść.”

— Tak, tak, — kažu, — moj ty synok! — Tak, ja „nakormleny” i jaśče dalaży, što „addadzienny na lasku twajej haspadyni”. Mianie wun la- dzi, — kažu, — nawučajucca, jak twajej haspadyni nadskakiwać, kab pierad paroj nia wyciahnuć noh. Tak, synok, ty moža dumajeś, što ja stary i ma duša dzierawiannaja, što ja ničoha ŭžo nie razumieju i nia čuju, ani sercam, ani wucham? Nia dumaj tak, synok! Z hetych dziesiaci palcaŭ ja wyhadawaŭ was abodwych, daŭ wialiki pasah staršaniu, jak addawaŭ jaho ŭ prymaki, hadawaŭ i wučyŭ ciabie. Zbyŭ, — kažu haspadarku, čaho i ciapiersnia žaleju; pajšoŭ na ciahkaju służbu... Božačka, skolka ja pieradumaŭ praz doŭhija nočy starażujućy ŭ Heradzieskim Zamku! Ty, — kažu, — dumajeś, što ja nia widžu, jak ty stydajeśsia nas, sta-

rych? Čamu ty, mianie nia pytaŭšysia, pieramianiŭ prożwišča, jakaje ty mieŭ na heta prawa?

— Ojciec tego, — kaža jon mnie, — nie rozumieś...

— Ach ty, — kažu, — smarkač, małako, — kažu, — na zubach nie absochła i ty ŭžo zrabieśsia taki razumny! Kali janko paćnie wučyć kurycy, dyk skora kaniec świetu budzie. Moj dzień, što pamlor, majučy bliska sto hadoŭ, raskazywaŭ mnie, jak jaśče jahony dzied pryjechaŭ siudy z pad Babrujska, dastaŭszy ad panow wolnaść. Woś jamu za niej-kija zasłuhi wydzielili z pad lesu hetu ziarnu. A nazywaŭsia jon Zachar Marcuk. I woś z jaho adnahu paustała celaja naša wioska: byli mužyki, ale wolnyja ad panščyny. Žonka Zachara była špiatliwaja kabieta, dyk i wiosku ad toho prazwali Špiatucha. A ty, — kažu, — zrabieśsia Marcinoŭski, ty ŭžo i ślachcic... i radziŭsia ty jako-by ŭ niejkej „akolicy Špiatowcy”...

— Ty ŭsio heta, — kažu, — skrywajeś ad mianie, bo table stydna, a ja wiedaju i tak. Dyk kab nawiet i sam nia wiedaŭ, dyk mnie-by ludzi skazali. Ja tut u Zawalace nie mahu wačej pakazać, — jaśče woś dobra, što chwareju, — a tak dyk i żydy mnie woćy wypiakajuć: „Panie Marcuk, a čamu waś syn — Marcinoŭski?” Tak jano joś.

— Nu, zmučyŭsia ja, panie Charaśucha. Mo- ża padasi mnie wady? Tam u zbanočku, staić na prypiečku.

— Adsapisia, dziadźka, kazaŭ arhanisty i pa- daŭ wady.

Pakuryli tut i adpačyli, ale zara Marcuk pa- ciahnuŭ historyju dalej, bo ŭžo i da kanca było niedaloka.

— Što tahdy probaršč? — pytaŭ arhanisty.

— Jak kamień, — maŭčyć i ŭsio; a pośle...

nie, heta dalej budzie. Paćniom pa-paradku.

— Kažu, — ...żydy mnie woćy wypiakajuć. I čamu ty, — kažu, — stydajeśsia majej prostaj haworki? Ty-ż sam bačyś, što ja nie nawučusia pa- twojmu i saŭsim jazyk nia krucicca: twaja hutarka mnie da duży nie prystaje.

Ci-ż ty — kažu — nia pomniš, jak my cela- je żywicio hawaryli z taboj pa-našamu? Wot tak pa-prostu: duša da duży, a serca da serca. A cia-

Голад на Палесісі.

У № 31 „Беларускай Крыніцы“ мы зьвярнуліся да нашых чытачоў з просьбаю паведаміць нас аб паводках на Палесісі. Пасьля гэтага атрымала нашая рэдакцыя многа пісьмаў з паведаў: Пружанскага, Лунінецкага і Кобрынскага. Каб не паўтарацца друкуючы лісты паасобку, бярэм з іх весткі і зьмяшчаем тут разам.

Да палавіны лета на Палесісі была сушы, так што балоты павысылі і ў найнепрыступнейшыя мясцовасьці можна было дайсьці. У вадных мясцовасьцях ярына пасеяная на вышшых землях выгарала, у іншых уся ярына прапала. Лугі выглядалі шэрымі, бо трава ня вырасла і толькі дзе-нядзе з зямлі выглядала маленькая памойка траўка. Ня было дзе пасьвіць статку і ня было чаго касіць. Калі настала касьба, дык за тры-чатыры гадзіны зарочаліся дамоў ступі, дзе калісьці працавалі колыі дзён. Ня будзе чым пракарміць „тавару“ (жывёлы), земляробы будуць прымушаны прадаваць жывёлу, каторая ўжо патанела.

Толькі жыта абаранілася ад сушы і вырасла, вялікае каласістае. Але вась у пачатку жніва пашлі дажджы і йшлі 4 тыдні. Як раней на вышшых, так цяпер на нізшых мясцох ярына прапала, бульба ў зямлі пагніла. Жыта ў снапах парасло. Снапы стаялі касматыя, як кудзеля і зелянелі здалёк. Але і таго не ўратавалі, што ўдалося высушыць, бо разьліліся большыя і меншыя рэчкі, залілі ня толькі сенажаць і палі, але і будынкі: — хлявы, клуні (гумны), хаты. Жыта трэба было выносіць з гумна і перасушваць. Варыва чыста згінула. У гарадах замест зямлі балота. Гуркі і памідоры зусім пагнілі, таксама капуста, буракі і бульба.

Усюды ў гарадах і на палёх разьвівалася мноства жабаў. Каля Барэзы Каргузскай і ў Кобрынскім павеце абарвалася хмара і заліла зямлю вадою на паўтара мэтра ўвышкі — ўсё зьніштожана. Шмат хто на Палесісі ўжо ня мае хлеба, а ўзімку з сьвечкай трэба будзе шукаць такога гаспадары, каторы бы меў хлеб. Нават дагэтуль багатыя гаспадары перасталі сваіх дзяцей вучыць у сярэдніх і адумасловых школах. Бо не да навукі, калі галодная сьмерць зазірае ў вочы.

Чаму Савіеты старajuцца ўступіць у Ліху Народаў?

Яшчэ сусім нядаўна мы часта чыталі ў газэтах і чулі праз радыё аб няпрычлінасьці Савіэтаў да Ліхі Народаў і абухам аб савецкай варажасьці да ўсіх дзяржаў, што станавіла hetu Ліху. Тымчасам ужо бацьм, як савецкія камісары праз кухонныя дзвіеры дабіваюцца ў паныскія палаты, каб там, у Лізі народаў, побаць з буржуазнай Францыяй, капіталістычнай Англіяй і фашысцускай Італіяй пасадзіць і савецка-камуністычную Расію.

Якая-ж тут прычына такога нахалага звароту ў палітыцы Савіэтаў? А воў жакія:

Савіеты „братажуцца“ з буржуазнай Еўропай і старajuцца ўступіць у Ліху Народаў найхалаўней дзеля таго,

што ўмларотна бажуцца Японіі. Балшавікі ведаюць, што заатакаваць Расію, слаўна для Японіі сусім што іншае, чым заатакаваць туды, калі Расія будзе слабам Ліхі Народаў. Hetu можа з гледзішча стратэгічнага і нічога, але з увагі на апінію целага свету для Японіі можа быць вельмі нізкарымным. Ведаюць балшавікі і то, што ў выпадку вайны Савіэтаў з Японіяй, Украіна, Беларусь, а так-жа і Каўказ зачоўць выкарыстаць мament, каб addzallucca ад Расіі.

Воў-жа камуністы бацьм hety strach, які hrazić upadkam wialikarasijskaj mahutnaści, adraklissa suświetnaj rewalcucy i pašli na uħodu z suświetnaj buržuazіяй, каб utrymać pry Rasiei Biełaruś, Ukraіnu і Kaўkaz.

Roznyja wiestki.

Z HAZET.

Niamieččyna suproć „usłodniha paktu.“ U prošłym numary my pisali ab francuska-angielskim projekcie „usłodniha paktu.“ u jakі ўwachodzili b woś hetyja dżiaržawy: Litwa, Łatwija, Estonija, Finlandija, Rasieja, Poľšč, Niamieččyna і Čechaslawacčyna. Ciapier hazety padajuć, što Niamieččyna u hety „pakt“ ustupać nia budzie. Dżiela hetaha treba spadziawacca, što i „pakt“ hetaha nia budzie, bo jon і Poľščy nie padarozie.

Plan supolnaha napadu na S.S.R.R. Adna amerykanskaja hazeta padaje sensacyjniju wiestku, jakuju pieradrukowuje lwoўskaje „Dziło“, što byccam miż Poľščaj і Niamieččynaj zaklučany tajny dahawor ab supolnym napadzie na SSRR. Hety napad na balšawikoў, jak padajuć hetyja hazety, мае być tady, kali Sawie ty buduć wajeać z Japoniaj.

Wučycialoў u Sawietach kormiać aўsom. Adzin sawiecki wučyciel u hazecie „Za Komunist. Praświešćenie“ piša hetak: „U Baranaўskim rajonie, na Kaўkazie, ja pracawaў wučycielam u škole. Nia wypłata pensli і zadzieržka pajka tam zwyčajnaje žjawišča. Pajok і pensiju za studzień wydali ў lutym. Zamieist muki wydajuć žyta, prosa, abo wyku, a

u mnohich młajscach pajok dajuć aўsom“.

Z hetaha bačym, što u Sawietach і wučycialoў kormiać aўsom.

Z POLŠČY.

Dżiaržau ny deficyt. Nie zwažujuć na našym padatkowaj šrubi і wysokich cenaў zmonopolizawanych artykułaў polski dżiaržau ny skarb uściaż мае niedabor і raschody pierawyšajuć dachody. U adnym tolki m cy lipni s. h. bylo raschodaў bolš ad dachodaў na 27 milionaў zł. Ad krasawika da lipnia, h. zn. za 4 miesiacы, polski skarb мае hetkaha deficytu-niedaboru kala 105 milionaў zł.

Nowyja kary za nowyja prastupki Dasiul jašče nia bylo u Poľščy prastupku zatajwańnia swajej majemaści. Ciapier мае być і hetki prastupak, bo jak padajuć hazety chutka wyjdzie ўradawaje rasparadžeńnie, jakaje pryniasie nowyja kary na tych, što ўtojuwuć sapraўdny stan swajej majemaści. Aprača kary aўryštu da 6 miesiacaў za hety prastupak, budzie jašče і hrašowaja kara 25 razuў bolšaja ad sumy, jakuju straciўby skorb ad hetaha zatajwańnia majemaści.

Žnižka cany cukru. U hetym m cy pa zahadu dżiaržau nyh uładaў cukar u Poľščy patanieў. Ciapier kilo cukru kaštuje 1 zł. 25 hr.

Uśhodnija Tarhi u Lwowie pačalissa 1 h. m. i buduć da 16 wierańnia. Pryhatawańnie bylo šumnaje, ale zacikaўleńnie tarhami wielmi слабоje.

Dwa mižnarodnyja nawukowyja Kanhresy. U hetym m cy adbyўsia u Wařawie mižnarodny kanhres gieografuў. Zahranicńnyja wučonyja adwledwali і naś Kraj; byli u Wilni і jeździli pa Wilenščynie.

Ciapier ad 23 da 28 h. m. мае adbycca tak-ža u Wařawie kanhres sławistaў.

Z ZAHRAHCY.

Wialikaja zabastoўka u Amerycy. U Żł. St. Ameryki pačalissa zabastoўka rabotnikaў u 1500 fabrykach. Zabastawała kala 2 milionaў rabotnikaў. Rabotniki demahajucca: 1) piaci-dziannaha tydnia pracy, 2) žaścih-dziannaha dnia pracy, 3) nia žmienšwańnia dasiuleńniha zrabotku, 4) spynieńnia praśledu zarhanizawanych rabotnikaў, 5) nie pabulšywańnia tkackich fabrykaў, dzie wařšaty absluhoўwajucca adnym rabotnikom, 6) pryznańnia profesyjanalnych sajuzaў za pradstaўničtwa rabotnikaў u pierahaworach, 7) ustanaўleńnia razjemčych sudoў.

Pažar karabla. Amerykanski karabiel „Marokestl“, wlažućy praz mora ludziej, raptoўna zahareўsia і zharuўsia patanuў. Utanuła і mnoha ludziej.

Ameryka nia choča pazyčać Sawietam hrošaў. Sawie ty z Amerykaj uжо daўno wlađuć pierahawory naby ab daўnoh z časou Klerenskaha, ale chočuć і jašče dostać pazyčku. Adnak prezydent Ruzwelt dawać Sawietam pazyčki nijak nia choča.

Śmierć litoўskaha kompozytara. U Koўnie 10 h. m. pamior wiedamy litoўski muzyka і kampażytar Naўjalis, majućy 65 hadoў. Naўjalis skončyў wařšauśkuju konserwatoryju і byў arhanistym Kowienskaj bazyliki, a tak-ža arhanizатарam і twarcom muzyčnaj škoły u Koўnie. Naўjalis swajej muzyčnaj tworčacіaj wiedamy na mižnarodnaj arenie, jak kampażytar relihijnaj muzykalnaj tworčacіaj.

Eskimosy kataliki molacca pa eskimosku. Biskup, što kiruje relihijnym žyćciom katalikoў Eskimosaў, prysłaў papie u padarak katechizmoўku і malitaўnik nadrukawany paeskimosku, za jakija papa radasna dzia-kawaў tamu biskupu і pasłaў bahaslawienstwa. — Kab u taho biskupa dy pawučyliśia katalickaj nawuki naśy tutejşyja biskupy, dyk napeўna biełarusau katalickaj wle ry wučyli-b pabiełarusku.

pier ja pawinien pierš nadumacca, jakoje slova tabie skazać ..

— Nu, nu, і што probaršć na heta? — pytaў z cikawaścіaj Charaśucha.

— Kaža, — to prosta, chłopska mowa i... — jak jon heta nazwaў? — aha! — kaža, dla intelihenta nie wypadaje tak hawaryć. — A ja jamu kažu: — jakuju nam Boh mowu satwaryў, takoj my і haworym. Žydy, — kažu, — nia stydejucca swajej, cyhany — swajej, a što-ž, naša mowa — kradziennaja, ci zladziejskaja, ci što? Wun, kažu, — sam dziekan u Nowaj Murawancy z swaim baćkam hawora palitoўsku і nia stydajecca. I dziekanski baćka, wi-dać, jašče bolšy praściak, jak chacia-by ja: ja-ž jaho sam bačyў, budućy na feście u Murawancy. A dziekan jaho šanuje: ja widzieў, jak dalikatna ўzwođziў staryčka na hanak. Dy što hawaryć dziekan — heta jašče asoba nie wialikaja. A woś tut mnie kslondz wikary čytaў adnu historyju, jak jašče byў zdarowy, ab adnym papiežu: jak toj spatykaў swajho prostaha baćku z pracieslaj. Wot byў razumny čalawiek, zatoje і na papieža wybrali. Tolki woś nia pomniu, jak jon nazywaўsia. A baćka byў šawlec і nios u Rym dla papieža nowyja boty.

— I, wiedajeś, panie Charaśucha, što zra-biłaśia?

— Nu, a što takaje?

— Raptam ustaў moj Michaśka і pluś! — paca-ławaў mnie u adnu ruku, u druhuju... Kali ja hlanu, až u jaho poўnyja wočy slozaў. Kaža: Daru, tatačka, daru. — Nu, і ja raźmłak, jak wosk: jak abnialissa my, dyk plakali, jak babry. Niejak adra-zacku adlahlo mnie tahdy z serca hora, jakby ja skinuў z duşy stopudowy kamień. I woś lažu ja ciapier saўsim nia toj, što byў pierš: jak-by nana-wa naradziўsia. Hawaryli-ž my tahdy hawaryli, jak kaliści za jahonych maładych hadoў, kali Michaśka byў dobrym chłapčukom і fanaberyl niamieў! Brat ty moj, panie Charaśucha! akazywajecca, što Mi-chaśka мае і ciapier załatoje serca, jak saskrabaў z siabie toj niejki fałšywy styd. Sladzieli my tut da hlybokaj nočy. I zabyўsia jon ab swajej durnoj šlachockaści: hawaryў sa mnoj pa-ludzku і nawiet dobra ўmieje, haworyć pa-prostu, jak repu hry-zle. — I skaży, panočku, jak dumajeś? — pytaўsia na kancy hetaj historyi stary Marcuk u arhanista-

ha: — jak dumajeś, skul u majho syna hety čuży nalot, heta šalona ja fanaberyja, katoraja jaho tak ačmucila? Ja heta časta думаў і nia moh sam dajsci: ledź-nia-ledź ciapier daskrabaўsia da jaho-naj žywoj natury. Jon-ža moj rodny syn, a ja-ž ča-lawiek, zdajecca, talkowy, і byў jon kaliści razumny chłapiec...

— Boh-ža jaho wiedaje, — kazaў Charaśucha: — і ja tož думаў ab tym niejkim čmucie, što ad wieku panuje u našaj staranie. Bo, choć my ludzi, jak usie ludzi, dy niejak žywiom nie paludzku: čurajemsia ўsiaho rodna і swajej prostaj hutarki; starajemsia, jak maipy, naśledawać usio ču-žoje, — chočym być razumnymi і hanarowymi, a stanowimsia tolki śmiešnymi. Ja ab hetym mnoha hawaryў z našym maładym wikarym: jon, wi-dać, razumny čalawiek, і dziўnel jon jakraz haworyć pad мае ўłasnyja dumki. Nu, ale ab hetym paha-worym druhim razam. A što datyča twajho syna, a majho probaršča, dyk ja prypaminaju, kazaў mnie kaliści adzin małady kslondz, jahony tawaryš, što twoj syn należyć da niejka sakretnaha, jak ka-žuć, Zwionzku.

— A heta što za licha? — pytaўsia, uśpior-šysia na lokać, Marcuk: — ja nikoli ab hetym nia čuў.

— Jak-by tut tabie skazać, — heta, bačyś wot što: naś prosty narod nia jość narodam pol-skim, ale?...

— Jakto, kažaś, nia polski? a jaki-ž pa-twoj-mu? Što? My-ž ad wieku kataliki, choć my prosty-ja, ale polskija..., і pa-polsku molimsia, — kazaў Marcuk і z wialikim dziwam pahladaў na Charaśucha.

— Dyk skaży ščyra, ci ty palak? — pytaўsia Charaśucha.

— Wiedama, što nie palak, ale polski і ka-talik.

— Oto-ž-to! — śmlajaўsia Charaśucha: — ty tut, bratok, tak zablutaўsia, što і wyleźci nia mo-žaś. Tut, brat, jak-to kažuć, celaja historyja z gleo-grafijaj: zatoje ty і syna paniać nia možaś. Oto-ž sluchaј: naś prosty narod čużyja ludzi prazwali polskim — ad katalickaj wle ry. Katalickuju wieru pryznajuć palaki, dyk tahdy і nas, prostych, ci tu-

tejşych, prazwali taksama palakami, choć my — na-rod ad palakoў inşy.

— Dyk chto-ž my, kali hetak?

— My kaliści mieli swajo imia, ale pośle ja-ho zahubili: my pa-narodnaści nazywajemsia Biełar-usy. A jak zhubili imie, dyk zhubili z tamsamym takža і dolu: ničto nas nie šanuje, bo my nia znajem і nie šanujem sami siabie.

— Ja heta taksama uжо čuў ad dochtara Wip-strykala: Jon mnie raz doўha tłumacyў і kazaў: „Biełarus — glup! Biełarus sam siabie nie znaj; a čech sam siabie znaj.“ Ale skul ty, brat, usio heta wiedajeś?

— Ja — arhanisty, časta abciраjusia kala kslandzoў і pamіž kslandzami časta haworycca ab roznych nawinkach. Woś і Biełarus stala ciapier takoj nawinkaj, što ўsie wučonyja ab joј zahawa-ryli. Bo jakraz papala u Zawalaku knižacka, pisa-naja pa-prostu: mnie jaje pad sakretam daў kslondz wikary.

— Pa-prostu? Nia moža być Heta-ž wielmi śmiešna. I ci-ž možna tak pisac? — pytaўsia Marcuk.

— I kab ty wiedaў, jak składna napisenal і śmiešna, і slozna і nabožna — prosta, koźnaje slova z duşy wyjmaje і u serca kładzie. Niekato-ryja chłopcы zara panawučywalissa na pamiać.

— Skażycie, kudy świet zakruciliśia! Dyk my, značyć, nia polskija? — pytaў jašče raz Marcuk, — a ja думаў...

— Jaki-ž ty dziўny čalawiek: ci-ž moža być karowa konskaja, abo saławiej wierablejny, ci sasna dubowaja, abo žaleza miedzianaje? Kab ty byў pa-lak, dyk ty byў-by polski; a jak ty biełarus, dyk ty biełaruski, a nia polski. Woś-ža my z taboj stare-jem, dyk musić uжо nie dačakajem; ale ja praču-waju, što heta sprawa poјdzie hlybiej, čym zdajecca.

— Što ty chočaś skazać? — pytaў Marcuk.

— A woś što: biełarusy kaliś paўstanuć pa-mіž druhimi susiednimi narodami — palakami, li-toўcami, łatyšami і maskalami, — jak esobny na-rod і buduć damahacca swaich prawoў, jakija im ad wleku naležać.

Piechatoj pa Zach. Biełarusi.

Sonca piače. U muroch miesta dušna. A na wioscy les, wade, slenaci tak i kliuč nas, kab aświeżyć swaim čystym pawietram, dać supakoj na ŭłoŭni pakrytych kraskami slenaciami i lasoŭ, abmycca u čystych wodach ad haradzkoŭ fizyčnaha i moralnaha pyłu.

Na wioskul — Kab aświeżycca, kab paznać swoj kraj, pahutaryć z harotnymi siarmiaźnikami, pawučyć ich i ad ich nawučycca.

Uziaŭszy kłumki, z kalehaj my wybralisia ŭ darohu.

Kirunak: Wilnia — Gieladnia — Świr — Narač — Mladziela — Budslaŭ — Sawieckaja hranica. Z Wilni da Gieladni — ciahnikom, rešta — piechatoj.

Gieladnia*). Wysiadajem z ciahniku i škironuwajemsia da wioski Barani — radzimaj Kazimiera Swajaka.

Polnaja daroha. Les i piaski. Paletki. Iznoŭ les. Na pryhożaj palancy pry lesie siadajem, kab papaŭdniawać. Wyciahwajem z kłumkaŭ cherčy i smačna zajadajem chleb z sałaninaŭ, zakuswajučy solenymi ahurkami.

U lesie čuwać dziciačaja polskaja hutarka. Uniezabawie wychodziać chłapčuk z dziaŭčynkaj. Aboje ŭ łachmoćciach. Wyhlad žabračy. Haworać papolsku.

— Skul i kudy idziecie? — pytaju.

— Nie rozumieć, co pan muwi — adkazwaje chłapieć.

— Skul ty, chłopcza, wyrwaŭsia taki siarod biełaruskaha pola?

— Nie umieć tak howoryć — adważna i byccam dražniačysia adkazwaje chłapieć i addalajecca.

Kali my rušyli dalej — zahadka wyjaśniłasia: niekalki sot krokaŭ ad miesca našaha, supacyнку ŭbačyli dźwie budynki, a pierad imi na staŭbie napis: „Kresówka“.

Heta hnizdo polskaha asadnika. Hnizdo adzinokaje. Nawokaŭ les i pole.

Hetaja jahonaja adasoblenaść daje mahčymaść dzieciam zachawać čystuju polskuju mowu. Asada, nia majučaja takaje adasoblenaści, biełarusizujecca. Abarwanyja dzieci asadnika z swajej polščynaj byli-by pryčynaj našmieškaŭ z boku biełaruskaj wiaskowaj moładzi i dzieła heta byli by zmušany zabywać polščynu, prytarneŭwajučysia da asiarodździa. Tolki pušča i adsutnaść znošinaŭ z žycharami — baroniać asadnikaŭ ad biełarusizacyi...

Wioska Bujki.

— Dziadźka, ci možna ŭ was wady napicca? — pytaju staroha sielanina

— A možna, čamu nie? — adkazaŭ sielanin i zaraz pajšoŭ, kab prynieści wiadro wady i kubak.

— Skul ža, pany?

— Z Wilni,

— Nu što-ż tam čuwać u świecie? — Što čuwać? — ničoha cika-waha, woś chiba toje, što ŭ Niemieč-čynie pamior prezident.

— Indziburg? — pytaje sielanin.

*) kalici — Gieladnia.

Z KRAJU.

Dalokim kažuć pamahać a pad nosam biada. Na pawođčykaŭ Krakauškaha i inšych polskich wajawodztwaŭ najboliej sanrana pamohi ŭ Niaświežskim pawiecie. Z samaha hałada-jučaha Paleśsia žbirajuć pamohu na paciarpiełae na staleńnie paleskich wajawodztwaŭ (Krakauškoje, Kieleckaje i inš).

Z WILNI.

CENY ŭ WILNI (pawođle notawańniaŭ Centralnaha Statystyčnaha Biura m Wilni.)

Ceny detaličnyja, za 1 kilo:

Żytni chleb, pieramołu, 55 proc. 30 hr., żytni chleb, pieramołu 75 proc. 25 hr., żytni chleb razowy, 98 proc. 20 hr., Pšaničnaja muka 30—50 hr., żytniaja muka razowaja 16—18 hr., żytniaja muka pitlawana 24—30 hr., miasa wałowaje 0.80—1.10, cialacina 1.00—1.30, baranina 0.80—1.10, świ-nina 1.10—1.50, bulba 3¹/₂—7 hr., kapusta świeżaja 2¹/₂—8 hr., Morchwa 6—12 hr., buraki 4—10 hr., cybula 12—25 hr., masła świeżaje—1.80—2.30, Masła sałonaŭ 1.80—2.00 małako (litra) 15—17, śmietana 0.60—1.00, jajki, štuka 5—8 hr.

— Ale. Hin-den-burg — adkazy-waju.

— Dy što tam, što jon pamior, i tak usioroŭna ŭ Niemieččynie ŭžo pa-nawaŭ „Itler“ — čwierdzić sielanin.

— Praŭdu każacie — pačwiar-džaju ja dździłeny jahonaj wiedaj u hetym kirunku...

Barani — katalickaja świedama-ja biełaruskaja wioska, wartaja ŭwahi chacia-by dzieła taho, što jana adna z niarnohich wiosak wiedzcie barumbu za pabudawańnie ŭ siabie školy.

Pieranačawaŭszy, raźwitwajemsia z wioskaj Barani i jaje pryhożym la-sista wazlorystym krajawidam i idziom u kirunku Świra. Pierad nami kala 30 kilometraŭ.

Pa niekalkihadzinnym maršu praz dawoli chudaščawy les, pierarywany dzie-nia-dzie imšarami z karlawataj sosnaj — uwachodzini u dawoli ūra-džajnae pole z uzhorkami, pakrytymi dzie-nia-dzie kustami, abo niewialikimi chmyniakami. Heta wakolicy miasteč-ka Żaladzi. Krajawid prypaminaje Ho-radzienščynu...

Wioska Siewiečy. Most. Raka Strača. Kupajemsia. Pry nas niekalki wiaszkowych chłapcoŭ.

— Jak nazywajecca waszaja wio-ska? — pytajusia, kab pačać hutarku.

— Siewiečy — adkazwajuć.

— Čto ŭ joj żywie, palaki ci bie-larusy?

— Polskija.

— A jak u chacie haworać?

— Paprostu.

— Značyć pabiełarusku?

Chłapcy nie piarečać.

— Dyk jakija tam „polskija“ — kali haworać pabiełarusku?

— Kataliki — papraŭlaje chłapieć.

— Aha, značycca żywuć u was biełarusy kataliki?

Chłapcy nie piarečać i słuchajuć uwaźna kala piaciminutowaha wykładu ab niemiašaniirelihi z narodnaściami...

Dachodzim da miastečka Świra. Pa darozie iduć ludzi z kaścioła. Była niadziela. Dzień śpiakotny. Moładź pad parasonami. Chawajucca ad sonca. Wi-dać moda apalizny jašče nie dojšła na prawincyju. Čas ad času prachodzić zaflirowanaja para pad adnym para-sonam. Jon u krawacie. Jana ŭ ka-pialuŭszy, bosaja. Čarawiki niasie ŭ ru-kach.

Ech, moda! robiš ty z wioski Ki-tajščynu.

Świr — miastečka na bierazie wializarnaha woziera taho-ż samaha nazowu. Žychary — biełarusy, żydy i rasiejcy-starawiery. Hetyja apošni-ja zajmajucca tut rybałoŭstwam i rozny-mi ramioŭstami. Nad miastečkam kra-sujecca aryhinalnaja hara, na jakoj staić murawany kryž. Jana ad pierša-ha ŭzhladu nawodzić dumku na Wilen-skuju Trochryżowuju haru. Pra Świr-skuju haru tutejšyja žychary raskazy-wajuć roznyja rečy.

Adny haworać, što hetuju haru kazaŭ nasypać karol Batura; druhija — što Napalijon; inšyja znoŭ čwierdzić, što maskali šapkami nanasili. Jak-by tam nia było, ale hara wyhladaje na štuchnuju i z taktynaha boku žaŭla-jecca adzinym abserwacyjnym punktam, pazwalajučym bačyć nawokaŭ usie świrskija wakolicy.

My na hary. Pierad nami adkry-wajecca Swirskaje woziera ŭ formie wializarnaha palca, daŭžynioju 14 ki-lometraŭ i šyrynioju ad paŭtary da piaci. Palec hety škirawany z paŭnoč-naha zachadu na paŭdzionny ŭschod. Čym dalej na paŭdzionny ŭschod, tym jon šyrejšy.

Trudna adarwać wočy ad pryho-žaści woziera i ŭsiaho krajawidu. Ale niama rady: treba jści da miesca nač-lehu — zaścienku Tušcy — paru wiorst ad Świra...

U Tušcy wiečaryna. Zaprašajuć nas. Idziom. Chata pierapoŭniena chłapcami. Dziaŭčat kala 9 asob, chłapcoŭ — kala 25.

— Što tak u was mała dziaŭ-čat? — pytaju.

— Zaścienak mały, a chłapcoŭ nadyšlo z susiednich wiosak — wy-jaśnili mnie.

Zajhrali Cymbalist — frant z za-časanyimi ŭharu i pryšpilenyimi dam-skim hrebeniem doŭhimi wałasami (takija hrebani ŭ hałowach chłapcoŭ ja bačyŭ u kaściele ŭ Kluščanach i ŭ

Piśmy z wioski.

„Legion pracy“ i biascennaść pracy.
(Z Wialejščyny).

Sioły pierapoŭnieny dorosłaj mo-ladzaj. Moładź darastaje, para joj za-kladać siemj. Haspadarki drobnyja i dalej hetaha warštatu pracy działić nielha. Prawy natury papichajuć za-biaśpiačać byt i narod šukaŭce pracy, kab zdabywać patrebnija srodki da żyćcia. Hetych srodkaŭ i warunkaŭ dla dalejšaha żyćcia šukaŭce moładź, šuka-juć dla moładzi ichnyja bački i šu-kajuć supolna dzieci z bačkami.

Samaje hałoŭnaje — heta złamla. Naš sielanin daražyć ziamloj; naš sielanin zaŭziata trymajecca choć i drob-nieńkaj ziamielnaj haspadarečki, naš sielanin starajecca pašyryć swaju ha-spadaračku i imkniecca da jaje ŭpoŭ-niaziamla, kab mahli na joj dalej haspadaryć i żyć tak-ža i jaho-patom-ki-dzieci. Dzieła hetaha ŭ našych sio-łach uściłaj aktualnaj jość ziamielnaj reforma i ŭściełaj aktualnaj sprawa so-cyjalnaja, asabliwa sprawa ŭparadka-wańnia sialanskaha bytu. Ab hetym najbołš dumajuć i haworać biełaruski-ja sialanie. Dy jak ab hetym nia du-mać i nie hawaryć, kali żyćcio, ci praściej kažuć, ciaklija sučasnyja warunki żyćcia ciapier susim niema-čymyja. Sialanskaja praca susim abiascennaja: za pud żyta ciapier pla-ćać tolki 1 zł. 70 hr., a za 10 jaje 35 hrašoŭ. Pobač z hetym za kilo cukru treba plaćić 1 zł. 30 hr., a litr hazy 60 hr. Raboty, kab zarabić, dyk nama i za złoty ŭ dzień. Robotnikaŭ, jak užo skozana, pa našych siołach mnoha, jakija čakajuć sprawiadliwaj ziamielnaj reformy, kab zdabyć warštat pracy i zabiapiečyć byt.

Ciapier hetych biezrobotnych sia-lan polskija arhanizacyi ŭ nas špis-wajuć i kažuć, što buduć z ich arha-nizawać „legion pracy“. Tak, naša mo-ladz i tudy zapiswajecca, ale ab swa-jej socyjalnaj potrebie — ab ziamiel-naj reformie i haspadarcy nie zaby-waje.

Nahladčyk.

Żaladziach), druhi — skrypač u wopratcy „krakusa“. Polka. Tempa pawolnaje; melodyja prypaminaje litoŭski „suktin-“.

Chłapcy nadta wietliwyja...

Nazaŭtra idziom adwiedać Hipo-lita Łasla, wiaskowaha biełaruskaha dziejača, wiadamaha z taho, što jamu polski palicyjant spaliŭ u swoj čas biełaruskuju knižku da nabaženstwa, kažuć, sto jaje pisali kszandzy-balša-wiki. Jon żywie try kilometry ad Tušcy, u zaścienku Bielkiški. Znachodzim ja-ho ŭ chacie. Mužčyna hadoŭ pad tryccać. Jon ščyra pačaŭ raskazwać, jak da jaho pryčaplajecca kšiondz za-čytaŭnie „Bieł. Krynicy“, jak skry-wa hlazdiać pany i ŭradaŭcy na jaho-nuju nacyjanalnuju świedomość.

Z jahonaj hutarki wynikała, što jon čaławiek nadta pabožny: što mie-siac chodzić da spowiedzi. Swirski kšiondz kłopot maje z im: nia moža adhawaryć jaho ad čytańnia „Bieł. Krynicy“. Užo na ŭstupku i radzić ja-mu čytać „Chryścijanskiju Dumku“, bo heta, kaža, praŭdziwaja katalickaja časopiś, a „Krynicy“ — kaža — ŭžo ŭsie kataliki wyrakliŭ. Ale hram. Łoś uspa-kojwaje swajo sumleńnie tym, što skar-ha pašla da Papy na decyzyju biskupa Jalbżykoŭskaha. Jahonaja pabožnaść i biełaruskaść ścisła miż saboj zluča-nyja. Tolki dziakujučy wyklična biełaruskim kšiondzom z hetkich ludziej robiacca daskanalija biełaruskija wia-skowyja nacyjanalnyja dziejačy.

Z wialikaj pešanaŭ jon dapytwa-jecca pra biełaruskich kšiondzoŭ u Wil-ni i zdajecca jamu, što ŭsie biełaru-skaja sprawa zależyć tolki ad biełaruskich kšiondzoŭ.

Ščyra raźwitwajemsia z H Ła-siom, kotory wyjaŭlaje wialikuju ra-daść i ŭdziacnaść, što my jaho adwie-dali i pryraŭaje nam, što budzie hrudźmi stajać za swaju rodnuju bie-laruskuju sprawu.

Stawa tabie chłopcza!

Ech, kab koźnaja wioska miała swaich Łasioŭ — biełaruskaja spra-wa stajala-b lepš.

(d. b.)

Ul. Ka.

Аб наших беларусах.

Фэрма, Браслаўскага пав. Вёска Фэрма знаходзіцца на заха-дзе павету. Гэта ўжо ня вёска, а хутары, але па прывычцы назы-ваюць яго вёскай. Фэрма — гэта ты-повая беларуская вёска, жывуць у ёй каталікі і праваслаўныя. Ня глядзячы на тое, што наша Фэрма акружана кругом літоўскімі вёс-камі і засьценкамі з „саламянай“ шляхтай, усёж такі яна ня страці-ла свайго беларускага аблічча, а наадварот: пашырыла і ўмацавала беларушчыну ў ваколіцах.

Фэрмаўскія беларусы надта адпорныя на полёнізацыю; спат-каўшыся ў мястэчку з знаёмым шляхтунам ніколі з ім ня гутарыць папольску; пашакаіць, пацюкаіць шляхтун і пачынае так сама гута-рыць пабеларуску.

Іншая саўсім рэч з літоўцамі. Спаткаўшыся з літоўцам Фармо-веш сам пачынае гутарыць палітоў-ску, калі ўмеа, а калі не, то гута-рыць выключна пабеларуску. Ёсьць у Фэрме і нясьведзаныя беларусы, котарыя гатовы сябе ўважаць за расейцаў, але гэта адзінікі, быў-шыя расейскія чыноўнікі дажыва-ючыя свой век і ня маючыя ніяка-га ўплыву ў масах.

Рыбак.

Родная мова ў царкве.

Асінагарадок, Постаўскага пав. Сёлета была ў нас нябылавая ўрачыстасьць. Наша царква 2 ліп-ня па старому стылю сьвяткуе мяс-цовае — храмавое сьвята. У гэты дзень з суседніх прыходаў прыхо-дзяць да нас царкоўныя працэсіі з тысячамі багамольцаў; ідуць пра-васлаўныя, ідуць і каталікі каб па-маліцца Асінагародзкай Маці Бо-жай. Праўда, ксяндзы крэпка сва-рацца на каталікоў, што яны хо-дзяць у царкву, але хто цяпер слу-хае польскіх ксяндзоў і папоў мас-калёў? — ніхто!

Прошлагадні ўрачыстасьці гэ-тага дня мала сагравалі душу Бе-ларуса, бо ад зьяжднаўшага мас-коўскага духавенства нічутно было ані цёплага слова ані хрысьціян-скага духу — заўсёды і ўсе яны га-варылі да народу пропаведзі па-расейску, а народ іхняй гутаркі не разумее.

Сёлетняя ўрачыстасьць 2 ліп-ня астанецца нашым прыхаджанам і багамольцам з другіх прыхо-даў у памяці на ўсё жыцьцё. Яшчэ за-гадзя было ў нас ведама, што пры-дзе ў нашу царкву працэсія з Но-рыцы, дзе настаўляем сьвяшч. А. Коўш, які гаворыць да народу про-паведзі пабеларуску. Калі прыхо-дзіла Нарыцкая працэсія, выйшлі на спатканьне так-жа з працэсіяй і Асінагародцы. Пры спатканьні Норуцкі настаўляе сказаў прыві-тальную пропаведзь, ды так разу-мела і гарача, што народ плакаў. Падчас Службы Божай казаньне сказаў таксама сьвяшч. Коўш і так-сама зразумела, проста і гарача.

Дай Божа яму здароўе і многа, многа гадоў працаваць на ніве Хрыстовай. А нашай Духоўнай Уладзе дай Божа зразуменьне, каб яна апамяталася і заявала ва ўсіх царквах у Беларускам Краю бела-рускую мову.

Прыхаджанін.

Padziaka.

Da Wysoka Pawažanaŭ Hram. Dr. Sa-baleŭskaj ŭ Lipniškach.

Kiraŭnictwa Biblijateki lekarskich padručnikaŭ pry Biel. Stud. Sajuzie ŭ Wilni hetym ščyra dziakuje Wam za achwiarawanyja ŭ našu biblijateku: 8 tomaŭ wysokawartasnych lekarskich padručnikaŭ, 3 čarhowyja hadawiki „Nowin Lekarskich“ i paru dziesiatkaŭ numeroŭ inšych časopisaŭ.

Z hlybokaj pašanaj

za kiraŭnictwa Biblijateki

(—) Stud. med. J. Malecki.

Wilnia, dn. 11.IX.34 h.